

TWENTSE POST

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE CULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

HFD. RED. J.W.M. GIGENGACK

NR. 6 JUNI 1970 9^E JRG.

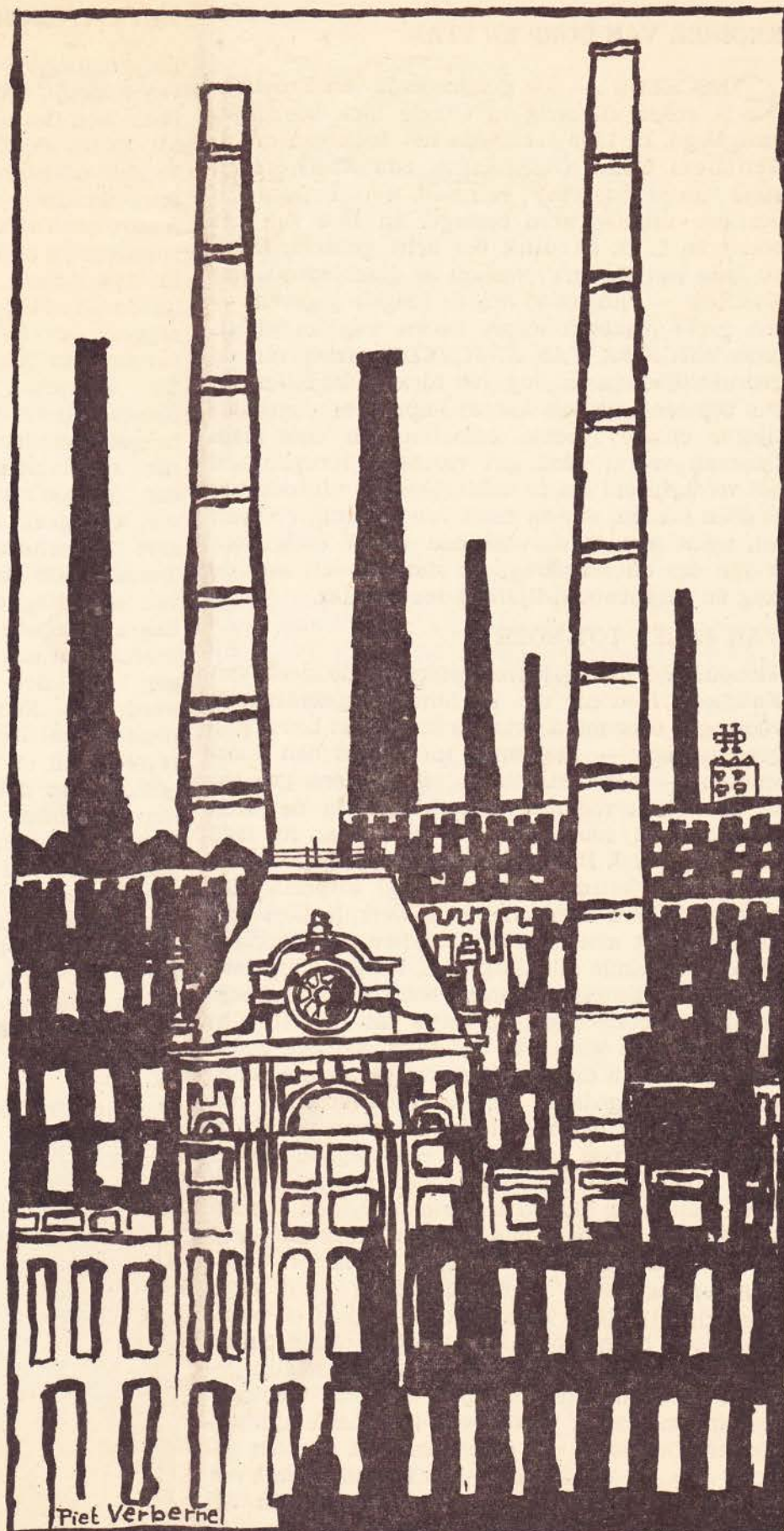
[Kroniek van Enschede:]

♦

afbrokkeling textiel- imperium

♦

Redaktie en Administr. TWENTSE POST
(waarin opgenomen tijdschrift Twenteland)
Beekstr. 51 Hengelo (O.) Tel. 17987
Amsterdam-Rotterdam Bank, Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 3.—. per half jaar
Losse nummers 75 cent per exemplaar
Advertentie-tarieven op aanvraag. Gehele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

KRONIEK VAN DORP EN STAD

ENSCHEDÉ — De geschiedenis van Enschede is reeds uitvoerig in enkele forse boekdelen vastgelegd. In 1895 verscheen het boek van dr. A. Benthem Gzn.: *'Geschiedenis van Enschede en zijne naaste omgeving'*, van welk werk in 1920 een herziene uitgave werd bezorgd. In 1962 zag het boek van L. A. Stroink het licht, getiteld: *'Stad en land van Twente'*, waarin de geschiedenis van Enschede — aangevuld met de jongste gegevens — een grote plaats inneemt. Reden waarom wij in onze **'KRONIEK VAN ENSCHEDÉ'** afzien van de gebruikelijke opsomming van historische feiten en ons beperken tot een aantal impressies, opgedaan tijdens enkele recente bezoeken aan deze stad. Daaraan vooraf gaat een vluchtige terugblik in het verleden om des te duidelijker tot uitdrukking te doen komen, dat de mens van nu drager is van een schat aan verworvenheden alsook deelgenoot is van een ontwikkeling, die staat of valt met de zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar.

VAN JAGER TOT BOER

Tienduizend jaar geleden leefden in de steek van Enschede mensen, die in hun levensonderhoud voorzagen door middel van de jacht. Het benodigde gereedschap — bestaande uit vuurstenen voorwerpen — vervaardigden zij in ateliers, gelegen in het Usselerveen. Bij nasporingen in de jaren 1940-1945 en een voortgezet onderzoek in 1946 [dr. C. C. W. J. Hijszeler archeoloog en prof. dr. mr. F. Florschütz palaeontoloog] kwamen hier maar liefst een veertien kleine werkplaatsen aan het licht met meer dan achthonderd stuks gereedschap, bestaande uit pijlspitsjes, mesjes, fijngetande zaagjes, beitels, priemen, boortjes, schrabbers en andere voorwerpen. De mens zat hier in zijn atelier met de voeten in het zand gedrukt, zodat werkkuilen zijn ontstaan, waarin de meeste vondsten werden gedaan. Er was reeds verdeling van werk, want in het ene atelier trof men veelal dezelfde voorwerpen aan en in een volgend atelier weer andere. Bij één van de ateliers kon aan de hand van naar binnen lopende paalgaten worden vastgesteld, dat men had gezeten onder een soort tent met een doorsnede van circa 2½ meter.

Van deze jagers uit de jongste afdeling van de oude steentijd, zijn geen woonplaatsen ontdekt en evenmin is iets bekend over hun kleding, doden cultus enz. De kultuurlaag, waarin de vondsten zijn gedaan, stuitte op én viel samen met een veenlaag, waarin ondermeer resten van kraaiheide zijn gevonden. De bessen van deze plant zijn nog een geliefd eten bij de Eskimo's van heden. Deze leven nu nog in vrijwel dezelfde omstandigheden als onze jagers omstreeks 8000 vóór Christus.

HET ONTGINNINGSGBIED VAN ANNO

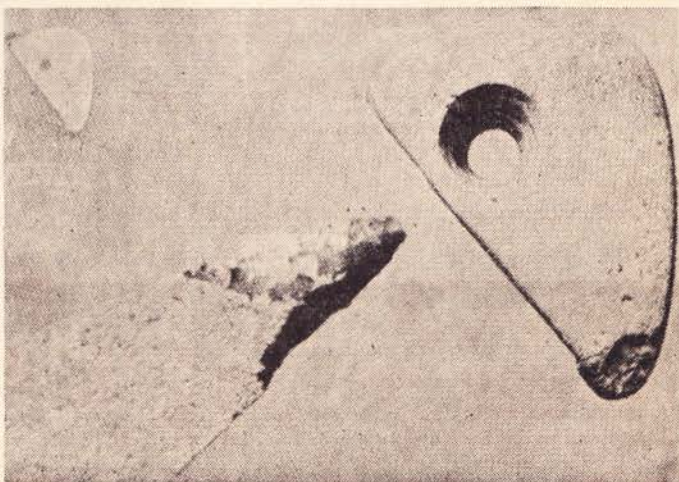
De grondlegger van de nederzetting Enschede is vermoedelijk een zekere Anno of Anni geweest. Beide zijn Germaanse voornamen, die door umlaut tot Enno of Enni werden omgebogen.

In Schwabenland ligt de plaats Amberg, in de 12e eeuw Anniberg geheten, de berg van een zekere Anno of Anni.

Eveneens in de 12e eeuw wordt de plaats Enschede in Twenteland aangeduid als *'Anescedhe'* [oor-konde uit 1119, Bissch. Archief Utrecht], dat wil zeggen: de *sc(h)edhe* oftewel de *afgescheiden ruimte* van Anno of Anni.

Zien we verder dat in Westfalen (nabij Soest) de plaats Anroth ligt, in 1021 Ananroth genaamd, hetgeen betekent: de rode ofwel gerooide (ontgonnen) nederzetting van ene Ana, dan voelen we aan dat „schede” en „rode” elkaar in betekenis niet veel ontlopen. In sommige samenstellingen [het erve *'Tuesschede'* in Wiene; Schattingsregister van Twente, 1475] treedt „schede” op in de strikte zin van scheiding oftewel grens, maar in de plaatsnaam Enschede doet het dienst in de ruimere betekenis van een afgescheiden bos-kompleks. De jager kapte zich een open plaats in het woud en werd boer. Een omwenteling, die — even ingrijpend in het leven van de mens als de industriële revolutie in de vorige eeuw — diepe indruk heeft gemaakt op het gemoed van de toenmalige bewoners. De oudste nederzettingen in Twente ontleen hun namen dan ook niet aan de landschappelijke gesteldheid van de omgeving (zoals in vele *-lo* en *-broeknamen*), maar aan de eerste volksplanters. Zo is Ootmarsum het heim van de afstammelingen van Odomar, Denekamp (omstreeks 900 Daginghem) het woongebied van de afstammelingen van Dago, Oldenzaal de imponerende woonstede (sala) van Aldo en Enschede het ontginningsgebied van Anno.

Hangertje en boor uit het Usseler veen; (vergroot).

KERSTENING

Men neemt tot nog toe aan, dat de bewoners van Twente zijn vrij gebleven van de Romeinse overheersing [50 v. Chr. — 400 na Chr.]. Wel hebben hier tijdens de Romeinse invallen in Germanië uitheemse stammen hun verblijf gehad. Bij de aanleg van een voetbalveld te Losser in het jaar 1939, werden aan de straatweg naar Enschede de paalgaten aangetroffen van circa honderd ronde en veertig rechthoekige hutten. Ook werden wagensporen, met 150 cm. breedte tussen de wielen, aangetroffen, die soms door paalgaten doorsneden bleken te zijn en dus ouder waren dan de hutten. Daar het zogenaamde 'losse hoes' blijkens opgravingen in de Ezinger Terp (Nrd. Groningen) reeds uit de IJzertijd dateert en vervolgens de Trajanuszuil te Rome ronde Germaanse hutten toont, hebben de hutten bij Losser zeer waarschijnlijk aan Germaanse stammen behoord. De vondst van een enkel scherfje *terra nigra* (zwart aardewerk) uit de tijd van keizer Augustus [27 v. Chr.-14 na Chr.], alsmede een zgn. pollen-analyse, plaatsen de Losserse nederzetting in het begin onzer jaartelling. Ook de periode die bekend staat als de Grote Volksverhuizing [plm. 400 — 700 na Chr.] is voor wat Twente betreft nog moeilijk te overzien. Eerst na de komst van de Evangeliepredikers in onze streken [8e eeuw] valt er langzamerhand wat meer licht op de geschiedenis van de regio Twente. De 'Hunenborg' in het Voltherbroek (gem. Weerselo) is het restant van een vluchtburcht uit de tijd van de toenmalige kerstenings-oorlogen.

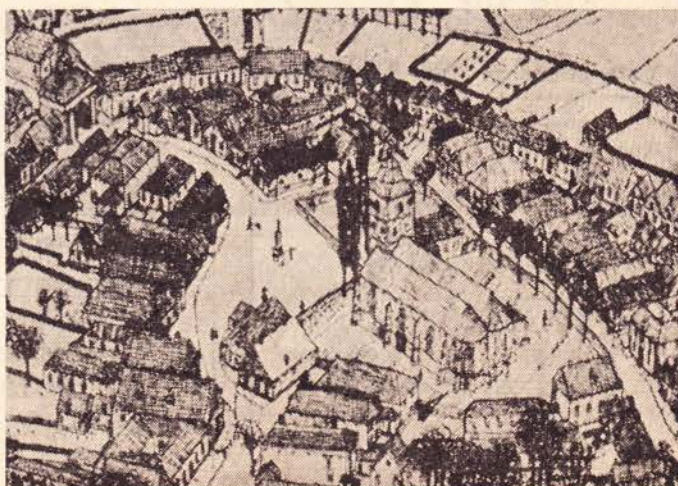
VAN BOER TOT STADSMAN

Het Kapitulair van Karel de Grote van 789 te Aken beveelt — steunend op het voorschrift van Paus Gregorius I uit 601 — de stichting van kerken, bij voorkeur op de oude heilige plaatsen der Saksen. Bij de restauratie van de Grote Kerk (v/h St. Jacobuskerk) te Enschede in 1928, werden onder de vloer een viertal grote zwerfstenen aangetroffen, gelegen op een vloertje en omgeven door een muurtje van kleine veldkeien. Het gevondene werd bezichtigd door Nederlandse en Duitse archeologen, doch aangezien niemand ooit een heidens altaar had gezien, durfde men geen definitieve uitspraak te doen. De eveneens blootgelegde funderingen, die gezien hun zwaarte stellig reeds een stenen godshuis hebben gedragen, dateren van omstreeks het jaar 1000. Van een mogelijk nog oudere kerk-schuur werden geen grondsporen aangetroffen. Volgens Philippi in zijn werk over Westfalen, was in vóór-christelijke tijd het hoofd der 'villae' (het rechtsgebied ener marke) tevens priester of voorganger bij religieuze samenkomsten. Uit diens boerderij moet te eniger tijd de versterkte huisplaats zijn ontstaan, die — voor wat Enschede be-

treft — eeuwenlang bekend stond als de 'doomshof' ('domus ministri': het huis van de heer) en in welks nabijheid het 1e kerkhuis werd gesticht. Regelmatig werd er rondom dit geestelijk en bestuurlijk centrum — tegen betaling van een kleine vergoeding: een zgn. 'worttins' — door de Hofheer grond uitgegeven aan overtollige plattelandsarbeiders ten behoeve van de woningbouw. Vanaf 1284 blijkt 'de Hof te Enschede' in het bezit te zijn van de Bisschop van Utrecht, die vóór 1319 (het preciese jaartal is niet bekend) het kerkdorp Enschede stadsrecht verleende. Daarmee werd de basis gelegd voor een ontwikkeling, die — bevorderd door een steeds voortdurende snelle bevolkingsvermeerdering in de periode tussen 1675 en 1849 — Enschede deed uitgroeien tot de grootste stad van Twente.

In 1675 bedroeg het aantal personen boven 16 jaar in STAD-ENSCHEDÉ 283; (Stad Almelo: 615). In 1723 telt Stad-Enschede 625 personen boven 16 j. Het aantal ingezetenen stijgt in de jaren 1748-1795 van 1.501 tot 1.835 personen. In het jaar 1849 overleugelt Enschede met 3.778 inwoners de rivaal Almelo met 3.448 inwoners; [Slicher van Bath: *Een samenleving onder spanning*, 1957, blz. 73 en 77]. In 1723 waren er in ENSCHEDÉ-RICHTERAMBT 513 gezinnen, waarvan 128 arm. Men vond hier 62 gezinnen in lijftochtkamers (ruimten bestemd voor bejaarden), 40 in hutten, 58 in kotten, 38 inwonende gezinnen, 11 in woningen op het erf van een ander, 10 in huisjes bij het erf van een ander, 2 in bijwoningen, 13 „olden", 14 in een opslag, 12 op de aanslag van de markegrond, 1 in een bakhuis, 2 in veldwoningen, 2 in kamers, 2 in schoppen. De bevolkingsdruk ontsloot nieuwe wegen. Enschede blijkt reeds in 1795 — dus nog vóór de mechanisatie van het textielbedrijf sedert 1860 (na de uitvinding van de stoommachine) — een industriestad te zijn; 63,8% der beroepsbevolking in Stad-Enschede leeft dan bij de gratie van de textiel; [Sl. v. Bath, blz. 86, 128 en 163].

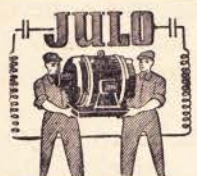
Enschede in 1826 (detail uit tekening van B. Nanning)

enschede

A.v.d. Leest | Radio Enschede | Televisie

Radio onderdelen · Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 — TEL. 10688

Motor defect?
naar **JULO**
direct !!!

Pyrmontstraat 15 · 19
ENSCHDE

DAMES! Iets nieuws voor U. Het
VILEDON ZOOMBAND. Zonder
draad en naald en zo'n zoom! In Uw
japon, rok of mantel. In minder dan
10 minuten bent U klaar! Zomen
thans geen probleem meer.

Verkr. bij de Twentse Fourniturenhandel

J. Wagelaar & Zoon

van Loenshof 56-58 Tel. 15684
ENSCHDE

ADVERTEREN IS ETALEREN

Van Loenshof 10 Tel. 15271
Filiaal: Oliemolensingel 37 Tel. 16118

Voor herenkleding
het beste bij **Besters**

Van Loenshof 12, Enschede

Voor
lijn- en rasterclichés
Clichébedrijf

**NV v/h Firma
M. J. v. d. Loeff**

Achter 't Hofje 3-7, tel. 19266

FA. H. v. d. BERG

OLDENZAALSESTRAAT 65 — TEL. 12543
STEUNZOLEN, ELAST. KOUSEN,
BREUKBANDEN
Leverancier voor alle ziekenfondsen

RECTIFICATIE

De verschijning van
'**MARKIES DE THOUARS**'
[door: H. Doedens]

is vertraagd en uitgesteld.

Nader bericht volgt.

UITGEVERIJ WITKAM

H.v.d.Meer & Zn

« GEREEDSCHAPSLIJPERIJ »

Het adres voor alle soorten
staalwaren (slagersartikelen,
scharen en messen, veescheer-
machine's enz.)

BLEEKERSTR 18, TEL. 15509 ENSCHDE

Fijnhout- en Triplexhandel

Fa. **W. LANGE**

Spelbergsweg 37, Tel. 4538
levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

Machinefabriek ARENS & Zn

► tandwielen
Perikweg 52

Winkel- en Wandbetimmeringen,

Keuken-
inrichtingen
in alle
maten en
modellen.
Telefoon:
(05420) 17259

ALG. HOUTBEWERKINGS INDUSTRIE
Binnenhaven 136 — Enschede

Wee rekken kan geet naor
zölfbediening
PARAAT

Glanerbrug: bieje TET-bushalte
In 'n lunchroom kōj lekker etten en dreenken

Voor parapluie en tuin-
parasol-reparatie naar:
HUCKRIEDE

Hengelsestr. 12 A, tel. 15820, Enschede

WAS-O-MATIC

Oliemolensingel 30, Tel. 17586

VLUG EN VOORDELIG

Elke was apart — Hygiënisch

* suede
kleding
* pantalons
* regen-
jassen

UW MODEZAAK
Oldenzaalsestraat 34 · Tel. 24440 · Enschede

Wat vunne fietse iejleu ook oet oonze
zaak begeert
Elke fietse wodt deur oons
gegarandeerd

Offrein

Oldenzaalsestraat 33
Telefoon 12602

**Stamboekhandel NV
ADOLFS & PENNINK**

studieboeken

pocketbooks - romans

Gezellig winkelen
kunt U
in de Haverstraat

AFBROKKELING TEXTIEL-IMPERIUM

In de zogenaamde *'Cameraars Rekeningen'*, die de boekhouding omvatten van de Stad Deventer uit de jaren 1337-1393, staat vermeld:

1340: *Item a Wernero Lywancoper de Enschede vj s.* hetgeen wil zeggen dat de linnenkoopman Werner uit Enschede zes stuiver betaalde als huur voor een kraampje op de markt te Deventer om aldaar zijn linnendoek te verkopen. Ofschoon dus reeds sprake is van textielhandel kort nadat Enschede stadsrechten kreeg, dankt deze plaats zijn naam als textielstad toch eerst aan de industriële activiteit van de 19e eeuw.

Wie thans een verkenningstocht maakt door Enschede, zal bemerken, dat meerdere textielfabrieken leeg staan of voor geheel andere doeleinden worden aangewend. Een paar textielbedrijven zijn sedert enkele jaren zelfs geheel uit het stadsbeeld verdwenen. Zo is de fabriek van *'Menko NV'*, gelegen tussen Brinkstraat-Kalanderstraat en gefundeerd in 1861, ten dele gesloopt en voor een ander deel verbouwd tot winkelruimte, welke is opgenomen in het nieuwe winkelcentrum *'de Klanderij'*; (zie foto). Het voorheen in de nabijheid gelegen fabriekskompleks *'Gerh. Jannink & Zn NV'* (grenzend aan Zuiderhagen, Pijpenstraat en Beltstraat en gesticht in 1819) is tot de grond toe gesloopt en vormt thans een ruim parkeerterrein met benzine-station.

Aan de spoorlijn Enschede-Hengelo ligt een groep van vier textielfabrieken, waarvan er twee zijn stilgelegd.

- de NV RIGTERSBLEEK (v/h G. J. v. Heek & Zn.), gefundeerd in 1897 en waarvan de weverij 'Goolkate' in 1969 werd verkocht aan W. Dijs Precisiwerk, terwijl de overige bedrijfsgebouwen door de Houdstermaatschappij Van Heek & Co NV worden verhuurd aan een 15-tal uiteenlopende bedrijven. Nog staan hier machinerieën te wachten op kopers, maar het grootste deel van het machinepark is voor tweedehands prijzen verkocht aan belangstellenden in de hele wereld (Europa, Ver. Staten en Australië).
- de NV SPINNERIJ OOSTERVELD (Van Heek & Co - Ledeboer), gesticht in 1911, thans onderdeel van het KNTU-concern en samengevoegd met de Spinnerij Roombeek (Voortsweg), is ten dele verhuurd aan de NV Meubel- en Houtwarenfabriek C. B. Drieze en voor het overige deel thans niet in gebruik.
- de NV SPINNERIJ TUBANTIA (v/h B. W. & H. ter Kuile), daterend uit 1877, is nog volop in bedrijf.
- Het kompleks *'SCHUTTERSVELD'* (Kon. Textielfabrieken Gebr. van Heek NV), de eerbiedwaardigste van dit viertal, werd in 1834 gefundeerd als weverij en ververij door Jonkheer Charles de Maere — vriend van Prins Willem en vernieuwer van de Twentse textielindustrie — op een terrein genaamd 't Schuttersveld. In 1859 werd dit bedrijf gekocht door Hendrik Jan van Heek en in 1864 uitgebreid met een spinnerij. Sedertdien groeide het bedrijf voorspoedig terwijl de huidige direktie zich verheugt in een uitstekende orderpositie.

Een tweede groep textielfabrieken, die voor méér dan de helft zo niet voor drie-vierde deel buiten bedrijf is, heeft zich in de vorige eeuw geconcentreerd aan de spoorlijn Enschede-Glanerbrug.

- de Weverij TER KUILE - CROMHOFF, gelegen tegenover het Station NS en gesticht in 1888. Sedert de fusie met Nijverdal-Ten Cate doet het gebouw nog dienst als verkoopkantoor en magazijn, doch zal zo mogelijk binnen afzienbare tijd worden verhuurd. In de toekomst zal de fabriek moeten worden afgebroken om plaats te maken voor een nieuw busstation. De in 1928 gestichte weverij op 't Kotte, achter Cromhoffsbleek (Weth. Beverstraat) biedt sedert 1969 onderdak aan een groot-winkelbedrijf, 'de Profimarkt'.
- het fabriekskompleks NICO TER KUILE & ZN. NV., eveneens gelegen tegenover Station NS (in 1863 gefundeerd als weverij van Stroink & Blijdenstein) is na een eeuw van bedrijvigheid thans gesloopt op een zeer klein gedeelte na dat is verhuurd als etalageruimte. Het braakliggende terrein doet momenteel dienst als parkeerterrein.
- de Spinnerij en Weverij VAN HEEK & CO NV. aan de Parallelweg, daterend uit 1897, is opgeheven. De hoogbouw is, voor wat betreft de begane grond, grotendeels verhuurd aan Polaroid (afd. brillenfabrikage) terwijl de laagbouw in 1969 werd betrokken door de NV Machinefabriek Roberine.
- het fabriekskompleks NICO TER KUILE & ZN. NV., aan de Lagebothofstraat (we wandelen nog steeds langs de spoorlijn Enschede/Glanerbrug) werd gefundeerd in 1867. De bedrijfsvoering is in de zestiger jaren geheel gestaakt terwijl de enorme fabriekshallen, die direkt aan de spoorbaan grenzen, momenteel worden gesloopt. De aan de andere zijde van de straat gelegen afdelingen zijn in 1965 verhuurd aan Polaroid (afd. filmfabrikage).
- het omvangrijke fabriekskompleks VAN HEEK & CO, eveneens gelegen aan de Lagebothofstraat en weleer een indrukwekkend industrieel bolwerk, is thans een toonbeeld van vergane glorie. Het oudste gedeelte, genaamd spinnerij 'Kremersmaten' (ao. 1862) is voor een groot gedeelte buiten bedrijf, terwijl een klein gedeelte is verhuurd aan het confectiebedrijf J. Voogd. De afdelingen 'Transvaal' en 'Oostburg' staan nog in dienst van de textielproduktie, die sedert 1968 wordt bedreven onder de naam 'Transburg NV Textielfabrieken'. Verder zijn hier ondergebracht de Verkoopmij. 'Elon' Woningtextiel NV alsmede de Verkoopmij. Van Heek & Co NV. De aangrenzende bedrijfsruimten onder de Edo Bergsmabrug (2500 m²) zijn in gebruik bij Van Gend & Loos expeditiebedrijf en bij Boll & Scharp's meubelbedrijf. Resteren nog de oude weverij Rondweg I (uit 1927) en de nieuwe weverij Rondweg II (gebouwd na de 2e wereldoorlog) die beide leeg staan en gezamenlijk een vloeroppervlakte hebben van 17.000 m². Met de houdstermaatschappij Van Heek & Co is onlangs een acte gepasseerd, waarbij — op voorwaarde dat de gemeente Enschede medewerking zal verlenen — het levensmiddelenbedrijf Albert Heijn NV in de weverijen Rondweg I en II een zelfbedieningswarenhuis wil vestigen.
- Na de Edo Bergsmabrug te zijn gepasseerd vervolgen wij onze weg wederom langs de spoorbaan, nu echter in omgekeerde richting, terug naar ons vertrekpunt: het Station NS. Weldra treffen we de Weverij en Spinnerij van BLIJDENSTEIN & CO (resp. opgericht in 1875 en 1885), welk bedrijf in 1960 fuseerde met H. Wil-link & Co te Winterswijk en sindsdien zaken doet onder de naam Blijdenstein-Willink NV. De onderneming is nog volledig in bedrijf en heeft geen plannen, om ruimten af te stoten.

hengelo

BLOEMSIERKUNST
K. Hunia & Zn.
Tuindorpstraat 38, Tel. 12751

Het beste adres voor:
**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
LIKEUR, LIMONADE**
Fa. Jac. Krabbenbos
Molenstraat 18

**Nu ook Alfa-Romeo
in Hengelo-omgeving**

AUTOMOBIELBEDRIJF **ERNE**
Deldenerstr. 42, Tel. 12120

HET SPEELGOEDPALEIS

Teutelink

Enschedesestr. 22, Hengelo

BEHANG EN VERF
Fa. Wed. J. Walhof
Beekstr. 29 Hengelo

IJzerwaren, Gereedschappen, Bouwbeslag,
Tuin- en Huish. artik.

A.H. Knoef
OLDENZAALSTRAAT 66
HENGELO

Timmerfabriek
Hannink

Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:
kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

PORTJE

Deldenerstraat 8
Hengelo (O.)

DAMES-, HEREN-,
KINDER-PYAMA'S
EN -ONDERGOED,
SCHORTEN, ENZ.
Altijd goedkoop

H. ter Braak

Gasconvectoren, Haarden, Electro-
en Sanifair
Bornsestraat 24 Tel. 16137

Souveniers

VAN HENGEL EN TWENTE
H. Berger, Brinkstr.

Het wonder van Hengelo
Willemsplein 37
HENGELO
Magazijn voor

Rijwielen, Onderdelen en Electra

HOLLANDIA ondergoed
kousen, sokken, tricotages

H. J. BENNINK

Manufacturenhandel Industriestraat 88

Broekhuis

de boekhandel
met de grote keuze!
Enschedesestraat 19 - Hengelo

SINDS 1845:

Van Wezel

Transport — Montage
Kraanverhuur

Tel. Hengelo 19541
Tel. Amersfoort 11333

„Wiej veurt van allens”

VERSTEEG's veearve

veur hoes en earve
Sloetsweg 382
Hengelo (O.) — Tel. 12207

FORD 20M RS

• MEUBELEN
• TAPIJTEN
• BEDDEN
E M PETRI voor de moderne
woninginrichting!!
MARKTSTR. 15

Automobiëlbedrijf

Van Laar
en
Feijten

Enschedesestr. 127 - Tel. 13983 - Hengelo

DAF

MORSINK
SOLASPECIALZAAK
Service

Weemenstr. 6, Tel. 17832 Hengelo

G. J. Schuurman

hef allns, wa'j in hoes gebroeken
könt: KÖPKES, SCHÖTELKES
en al dee dinge, dee de vrouw
neudig hef. ➔ Ottoweg 55a

VIOS gebouw

Self Service

maaltijden à f 2.85

(Ook bij U aan huis)

Beekstr. 10, Hengelo

TEL. 05400-12612

H J. Krakers

AANNEMERSBEDRIJF

Tel. **Hengelo** 12964

Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

W. Noordegraaf NV

Hengelo Goor
tel. 14444 (05400) tel. 2142 (05470)

Ook elders in Enschede is de afbrokkeling van het voormalige textiel-imperium merkbaar. Het fabriekskompleks GERHD. JANNINK & ZN NV aan de Haaksbergerstraat, gebouwd in 1900 en thans in handen van de exploitatiemij. EMS (R. Zwolsman), is nu opslagplaats voor verschillende bedrijven. De fabriek van NV RAMIE UNION, welke onderneming in 1903 werd opgericht op initiatief van de fam. M. L. van Gelderen en zich o.m. met spinnen en weven heeft bezig gehouden, biedt sedert 1969 een onderkomen aan het grootwarenhuis Autorama. De NV TEXTIELFABRIEK 'HOLLAND' gesticht in 1914 door de combinatie Bos-Haverkate-Maurick-Stroink, sloot zich in 1959 aan bij het concern Nijverdal-Ten Cate NV. Daarna werd de weverij aan de Borstelweg verhuurd aan de 'Coöp.-bakkerij' en de groothandel Koelink. Waarmee we — op een enkel textielbedrijfje na — het beeld van het verval in de textiel-sector te Enschede in grote trekken hebben afgerond.

Vergeleken in cijfers, die wij ontlene aan het Financieel Dagblad (juni 1969), had Enschede in genoemd jaar méér bedrijfs- en kantoorruimte beschikbaar voor verkoop of verhuur dan de steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag samen, hetgeen zijn oorzaak vindt in de sluiting van diverse Enschedese textielfabrieken.

- *Aantallen objecten en hun gezamenlijke vierkante meters in de tien grootste gemeenten van Nederland en de Twentse plaatsen Almelo, Hengelo en Oldenzaal:*

Amsterdam	39 objecten	162.585 m ²
Rotterdam	9 objecten	39.995 m ²
Den Haag	21 objecten	45.781 m ²
Utrecht	8 objecten	20.800 m ²
Eindhoven	6 objecten	21.700 m ²
Haarlem	9 objecten	45.400 m ²
Groningen	4 objecten	8.350 m ²
Tilburg	6 objecten	12.195 m ²
Nijmegen	2 objecten	3.400 m ²
Enschede	17 objecten	294.094 m ²
Almelo	1 object	1.200 m ²
Hengelo	2 objecten	2.780 m ²
Oldenzaal	3 objecten	10.183 m ²

[Het Financieel Dagblad deed een beroep op de medewerking van de makelaardij onroerende goederen en van de economisch technologische instituten in de diverse provincies, waarbij als criterium werd aangehouden, dat de desbetreffende bedrijfs- en kantoorruimten afzonderlijk dan wel in combinatie een minimum nuttig vloeroppervlak van 1000 m² moesten hebben. Slechts voor de drie grote steden werd hierop een uitzondering gemaakt voor zeer courante objecten met een geringe nuttige ruimte. Zou deze uitzondering ook voor Enschede

De voormalige fabriek van 'Menko' aan de Kalandersstraat te Enschede is door verbouwing (luifel met boogvormen enz.) harmonisch opgenomen in 't nieuwe winkelcentrum 'de Klanderij' (Boulevard)

zijn gemaakt, dan was het cijfer van Enschede nog opgelopen met ongeveer 10.000 m², want volgens makelaar P. W. Zijlstra had Enschede midden 1969 nog ongeveer tien niet gesignaleerde objecten, die weinig kleiner zijn dan 1000 m². Daar komt nog bij dat in de Enschedese lijst niet zijn opgenomen de complexen *Ter Kuile-Cromhoff* aan de Parkweg (t.o. Station NS) en *Ter Kuile-Cromhoff* aan de Weth. Beverstraat. Ten aanzien van het eerstgenoemde kompleks is niet-opname juist, omdat het zal moeten worden afgebroken om plaats te maken voor het nieuwe busstation. Ten aanzien van het tweede was opname discutabel, aangezien toendertijd de onderhandelingen met „Kijk-Grijp”, die hierin een supermarkt wilde onderbrengen, nog niet waren afgesloten.]

Inmiddels zijn er 12 maanden verstreken, waarin — zoals we zagen — verschillende bedrijven hun intrek hebben genomen in stilgelegde textielfabrieken, die trekpleisters blijken te zijn voor nieuwe industrieën alsmede voor ondernemingen, die zeer dringend moeten uitbreiden. En dat is met het oog op de kwetsbaarheid van een al te eenzijdige industrie ongetwijfeld een positieve ontwikkeling. Daarnaast heeft de rationalisatie in de textielindustrie eveneens positieve betekenis. Deze industrie werkt thans efficiënter dan ooit tevoren, met het gevolg dat zij ook een steviger concurrentiepositie inneemt dan voorheen. En die positie zal nog sterker worden naarmate de textielindustrieën in de EEG-landen met hun verkapte subsidies langer aarzelen 't voorbeeld van de Twentse rationalisatie te volgen. ◇

VOOR TWAALFDUIZEND WERKNEMERS GEEN PLAATS MEER IN DE TEXTIEL

In zijn nieuwjaarstoespraak van 10 jan. 1966 berichtte de burgemeester van Enschede, mr. A. J. Vleer, dat het aantal arbeidsplaatsen in de textielindustrie sinds 1954 met 6000 was gedaald. „De aanwezigheid van 2000 buitenlandse arbeidskrachten in de stad heeft de laatste jaren gecamoufleerd, dat Enschede eigenlijk een vertrekoverschot heeft. De totale industriële werkgelegenheid is in de periode, dat het aantal arbeidsplaatsen in de textiel met 6000 terug liep, met 2500 gedaald.”

Op het jubileumcongres van 'de Eendracht' (22 april 1970) berichtte burgemeester Vleer, dat de textielindustrie Enschede groot heeft gemaakt, maar ook voor nieuwe problemen heeft gesteld. „De textielindustrie heeft in Enschede gedurende de laatste drie jaren 6000 arbeidsplaatsen verloren zien gaan. In Enschede moeten ca. 10.000 nieuwe arbeidsplaatsen geschapen worden.”

De aandachtige lezer zal hebben opgemerkt, dat het hier gaat om 2 x 6000 ofwel 12.000 werknemers, voor wie sedert 1954 geen plaats meer is in de textielindustrie. Wij hebben zekerheidshalve ons licht opgestoken bij het 'sociografisch en statistisch bureau' van de gemeente Enschede, waar men ons de navolgende cijfers verstrekke.

Personeelsbezetting textielindustrie; (bedrijven die op de teldatum tien of meer man in dienst hadden)

4e kwart. 1954:	21.108 [waaronder 5.470 vrouwen]
30-9-1964:	15.933 [waaronder 3.295 vrouwen]
30-9-1965:	14.278 [waaronder 2.950 vrouwen]
30-9-1966:	13.030 [waaronder 2.616 vrouwen]
30-9-1967:	10.139 [waaronder 2.049 vrouwen]
30-9-1968:	9.519 [waaronder 1.781 vrouwen]
30-9-1969:	8.951 [waaronder 1.657 vrouwen]
Ontslagen:	12.157 werknemers in 15 jaar tijds

TEXTIELCYCLUS

Om de twee-en-half à drie-en-half jaar treedt er in de textielindustrie een neergaande beweging op, gevolgd door een opgaande. Deze textielcyclus is al honderd jaar oud. Zij komt niet alleen voor in Nederland, maar in heel West-Europa, Japan en — zij het in mindere mate — in de Ver. Staten. Een verklaring voor dit verschijnsel kan niet worden gegeven, al weet men wel dat het de voorraadbeweging in de detailhandel is, waarmee de neergaande golf meestal begint.

Over dit onderwerp sprak vorige maand (28 mei) in de Techn. Hogeschool Twente drs. J. H. Langereis, verbonden aan de afdeling Marktonderzoek van Enka Glanzstoff N.V., Textiel-divisie, in Arnhem.

Deze textielcyclus moet wel worden onderscheiden van de structurele ontwikkeling in deze bedrijfstak. In een periode van een algemene teruggang in de conjunctuur is die in de textiel altijd sterker. Voorts blijkt, dat de textiel in perioden van algemene hoogconjunctuur zijn eigen recessie kent, hoewel deze in die periode veel minder diep is. In dit jaar zou het dus weer minder goed moeten gaan en daarop wijzen ook verschillende tekenen, doch de heer Langereis verwacht, dat einde van dit jaar weer een opgang zal kunnen worden geconstateerd.

Wanneer de detailhandel — daar begint het proces — minder gaat bestellen, merkt de grossier het, de golfbeweging zet zich voort en bereikt via een lange weg de industrie, die pas veel later kan reageren. Dit geschiedt meestal zes maanden te laat. In 1966-1967, de jaren van de textielcrisis (de neergaande beweging werd toen versterkt door structurele oorzaken) bleef de industrie nog volop produceren, op het ogenblik dat de groei in de detailhandel wegviel totdat de industrie de duidelijke signalen kreeg en tot augustus 1967 sterk ging besnoeien. Inmiddels was in maart van dat jaar de groei bij de detailhandel al weer op gang gekomen. Het merkwaardige is echter dat een dergelijke cyclus ook optreedt zonder dat er van een verstoring bij de detailhandel sprake is. In dat geval spelen psychologische redenen een rol. In de textielbedrijfs-

Het fabriekskompleks Van Heek & Co NV, waarvan thans nog slechts twee afdelingen (Transvaal en Oostburg) in bedrijf zijn onder de nieuwe handelsnaam 'Transburg NV'. Geheel rechts op de foto de Edo Bergsmabrug met een gedeelte van de oude weverij 'Rondweg I' waaraan ook de weverij 'Rondweg II' grenst, in welke afdelingen Albert Heyn NV een supermarkt wil vestigen.

kolom is het effect daarom zo sterk omdat er zoveel schakels zijn. Voorts is er het mode-risico, zoals nu het dilemma van maxi- en mini-mode.

Om de schokken minder groot te maken, zou het volgens drs. Langereis nodig zijn, om betere schattingen te kunnen maken. Dan is de aanpassing achteraf minder zwaar. De industrie moet sneller dan binnen een half jaar reageren. Voorts moet de informatie in de bedrijfskolom inzake de voorraadbeweging sneller doorstromen (op dit punt is veel te verbeteren) terwijl conjunctuur-onderzoeken belangrijk zijn.

Bij de discussie wees drs. Langereis er op, dat de cyclus zich ook voordoet in Engeland, waar de grote concerns in sommige gevallen ook winkels hebben. De informatie zou daar sneller kunnen doorstromen, maar hier komt het bezwaar van een te grote logheid naar voren.

WEDLOOP MET DE TIJD

Sedert de 2de helft van deze eeuw is het gezicht van de textielindustrie in Enschede radikaal veranderd. Naast de opvallende gebeurtenissen als fusies, inkrimpingen en hér-concentraties, zijn er de kleine veranderingen die zich geruisloos voltrekken maar niettemin onderstrepen, dat *de oude tijd* heeft afgedaan. Zo verdwenen in 1962 de laatste drie trekpaarden (Belgische 'knollen') van de 'Kon. Textielfabrieken Van Heek & Co' voorgoed van de fabrieksplas en daarmee ook uit het stadsbeeld. Sedert 1885 trokken zij de zogenaamde *Engelse kastenwagens*, vrachtwagens met een simpel gebouwde, hoekige bak of 'kast', in het midden waarvan een soort 'kelder' was gebouwd, een verzakte bodem, zeer geschikt voor het interne goederen-transport van de ene fabriek naar de andere.

Het begrip 'rationalisatie' wint het van 'traditie'. Het beeld van een textielfabriek, waar vele handen bezig zijn, gaat snel tot het verleden behoren. In toenemende mate wordt de nadruk gelegd op de chemische en elektronische kant van de produktiegang, twee wetenschapsrichtingen, die op de TH-Twente worden gedoceerd. Veertig procent van de textielgoederen, die vandaag aan de markt komen (o.a. permanent press, vuilafstotende alsmede was- en draagkleding) bestonden twintig jaar geleden nog niet. Tegenover de TH-Twente is het nieuwe Vezelinstituut TNO 'de Voorzorg' gevestigd, waar aan nieuwe ontwikkelingen wordt gewerkt. Tezamen met de nieuwe vindingen op het gebied van de spinnerij-apparatuur, weefgetouwen, brei- en naaimachine's enz., hebben deze revolutionaire ontwikkelingen het vraagstuk van de investeringen centraal geplaatst. De Twentse textielindustrie is in wedloop met de Tijd.

BUITENLANDSE ARBEIDSKRACHTEN

Vanaf 1961 zien we in Enschede een voortdurende daling van de werkgelegenheid. Waar geen brood te verdienen is, trekken de mensen weg. In 1960 had Enschede nog een migratieoverschot van 1000. In 1967 was dat een negatief migratiesaldo van bijna 2200 personen. Nog nimmer tevoren hadden zoveel in één jaar tijds de gemeente verlaten als in 1967 (n.l. 6576 personen).

Terwijl de stedelijke overheid zich afvraagt: *hoe bereiken we, dat er meer arbeidsplaatsen komen*, was men in de kringen van de textielfabrikanten van oordeel, dat de arbeidsmarkt te krap is voor nieuwe initiatieven. 'In de toekomst zullen hier te weinig arbeidskrachten zijn', aldus de Enschedese fabrikantenvereniging in een beknopte studie anno 1962. Het jaarverslag 1962 van Blydenstein-Willink NV zegt: 'Met een welhaast eentonig wordende regelmaat moeten wij melding maken van een tekort aan arbeidskrachten, dat wederom in 1962 zijn stempel drukte op het bedrijfsgebeuren.' Het jaarverslag van het Almeloze textielconcern Nijverdalen-Ten Cate kwam in 1962 eveneens tot de conclusie: 'de voorziening van arbeidskrachten zal voorlopig een probleem blijven.'

De opvatting, dat nieuwe industrieën moeten worden geweerd, werd in het begin der zestiger jaren ook aangehangen door de Hengelose metaalbedrijven [zie TP van juni '63], maar dit standpunt is inmiddels al weer verlaten, aldus de directeur van Stork, drs. G. A. Bernelot Moens, tijdens een gesprek tussen werkgevers en vakcentralen op 13 juni 1969 te Enschede.

Is het de zuigkracht van de elektronische bedrijven of de zogenaamde 'schone industrie', waardoor zowel 'de textiel' als 'de metaal' sedert de 2e helft van deze eeuw gedeeltelijk hun toevlucht hebben genomen tot buitenlandse arbeidskrachten? Neemt de bereidheid om te werken in ploegendienst, af? In hoeverre spelen huisvestingsproblemen een rol? Ongetwijfeld gaat het om een samenspel van factoren, waarbij tevens in aanmerking dient te worden genomen dat zowel 'de textiel' als 'de metaal' in Twente niet meer behoren tot de groeiende industrieën. Dan zijn er de vele werklozen in Enschede, die niet te bemiddelen zijn, hetzij omdat zij een uitkering genieten op basis van hun oude loon, hetzij omdat zij genoeg nemen met minder geld en veel vrije tijd.

Naar schatting zijn er momenteel in en rond Enschede 300 Marokkanen, 650 Turken, 700 Spanjaarden, 800 Italianen en enkele tientallen Joegoslavische meisjes.

SPAR

BORNE

NIEUW:

Heerlijk
frisse
**Magere Vruchten-
Yoghurt** (aardbeienmaak)
56 ct per halve liter

De melkman van de H.C.M. heeft het.

Eethuis
„'t Centrum”
 (Eig. B. Droste)
 BEEKSTRAAT 5 - HENGELO
prima keuken

Specialiteit: Zigeuner-Bief

Geopend van 23.30 tot 00.4 uur

SIMCA-DEALER
- TINSELBOER -

Marktstraat 18 - Tel. 1288 - BORNE

 Wilt ge werkelijk bromfiets-
 genot? Koop dan 'n Zundapp,
 Berini, Motom of Batavette.

De beste bromfietsen en de beste service.

 Makelaarskantoor
ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 13041, Hengelo (O.)

VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

COÖP.

RAIFFEISENBANK

 Parallelweg L.S. Hengelo Tel. 10061
 Bijkantoren: Oldenz.str. 168, Beukweg 81
 en Oelerweg 28.
Ruischer en Hartgers
 Voor elektrische apparaten
 en installatiewerken

 DRIENERSTRAAT 4 — HENGELO
 (tel. winkel: 14878 — tel. installatie-afd. 10436)

't Is ne oetgemaakte zaak:

 „Wa'j ook koopt, 't is aaltied raak
 a'j bie' Elbert kieken gaot!”

Da's méér weerd as nen goeien raod

G. Elbert TWEKKELERPLEIN
 (Waarbekenweg) Hgl.

Rijwielen - Motoren - Bromfietsen

HOBBYHUIS
Hackfort

BERGWEG 9, HENGELO

VERLICHTING

v. Merksteijn

Burg. Jansenplein 35 · Tel. 18556

Klaant'n van BISCHOFF

Bint almaal vol lof

Ne dame of heer . . .

Ze komt aaltied weer, want:

Bischoff

HENGELO

hef 't beste wat er is

Oawertuugt ow van dizze waarheid

 COÖP. RAIFFEISENBANK
Borne

 verzorgt alle bankzaken
 Hofstraat 16, Tel. 1476

ADVERTEREN IS ETALEREN

WAVIN DEALER
 P.V.C.-rioleringsbuizen, regenwateraf-
 voerbuizen, draineerbuizen, kiezelbak-
 ken, ontluuchtingskappen, ontluuchtings-
 pannen, dakramen, Plastic folies, Pla-
 stic schuimprofielen, Polyester golfplaten
 VOOR ALLE KUNSTSTOFFEN:
MORSELT**BOUWMATERIALEN C.V.**

Industriestr. 8 · BORNE · tel. 05409 / 1166

 Twentse
 spuitinrichting
 en autoplaatwerkerij

J. A. Bruins

het adres voor uw schade's

BORNE

TWENTSCHE
SPUITINRICHTING

Bakenhorst 35/37, Tel. 1546

 EEN ABONNEMENT OP DIT
 BLAD KOST f 6.00 PER JAAR

Autospuitinrichting
BEVELSBORG

 Ingericht met moderne AUTOSPUIT, en
 MOFFELCABINE
 BINNENHAVEN 68 TEL. 14432

Twente van maand tot maand

TEXTIEL

Nu dit nummer TP toch al voor het grootste deel is gewijd aan de textielindustrie te Enschede, mogen de berichten over de laatste ontwikkelingen in deze sector niet ontbreken.

○ De positie van 'TRANSBURG NV' is onzeker geworden, nu de 'Nederl. Bontweverij' de overeenkomst van april (waarbij zij zich aan 'Transburg' heeft gebonden alsook management heeft ingebracht en produktie afgenomen) niet meer wil nakomen op grond van afwijkend cijfermateriaal. De 'Algemene Bank Nederland', de enige kredietverlener en enige eigenaar van wat er is ('Transburg' huurt de gebouwen en de machines, maar alle voorraden en de debiteuren dienen als onderpand voor het bankkrediet) heeft nu tot overmaat van ramp de geldkraan dichtgedraaid.

○ De orderportefeuille van de KON. TEXTIELFABR. GEBR. VAN HEEK NV. (Schuttersveld) is 38 procent hoger dan verleden jaar omstreeks deze tijd. Tot nu toe heeft de omzet zich zeer gunstig ontwikkeld. Het Schuttersveld heeft geen enkel plan om te gaan samenwerken, zei directeur N. H. van Heek categorisch. „Ik zie om mij heen nog niet zo grote voordelen van die conglomeraties. Het Schuttersveld is een klein concern. Hoe groter de groep is waarin je zit hoe minder wendbaar je bent.”

De investeringen voor 't komende jaar bedragen naar schatting vier miljoen, een relatief hoog cijfer in de textielindustrie, dat voornamelijk op rekening dient te worden gezet van de grote omvang van het finishing-bedrijf van het Schuttersveld.

De dochteronderneming Gerh. Jannink is de grootste afneemster van het Schuttersveld ge-

worden en wel voor lonende prijzen.

De helft van de Schuttersveld-produktie wordt in het buitenland afgezet. Dank zij het sterke accent op kwaliteitsaspecten is het Schuttersveld in staat belangrijke tariefbarrières van de EFTA-landen te nemen. De omzet naar deze groep landen is gestegen van 23-26 procent van de export. De uitvoer naar Amerika bedraagt 20 procent van de totale export.

○ Dr. W. T. Kroese, president-direkteur van het Nijverdal-Ten Cate textielconcern te Almelo heeft 24 juni op een persconferentie van de Katoen-, Rayon- en Linnenindustrie, gehouden in Velp, aangekondigd dat de Ver. Staten alsook Engeland en Japan niet meedoen aan de tariefvoorkeuren ten bate van de ontwikkelingslanden. De Nederlandse textielindustrie, met name de katoen-, rayon- en linnenindustrie vreest funeste gevolgen — ook op het sociale vlak — wanneer Nederland en Duitsland als enige landen in de EEG deze invoeren zullen toelaten. Dr. Kroese weet deze houding aan 't feit, dat de beslissing hierover werd genomen door een koninkrijksregering, waarin twee ontwikkelingslanden zitting hebben, Suriname en de Antillen. Verder merkte hij op dat de stemming in de KRL-industrie „zo bitter is als gal” nu de Nederlandse regering niet bereid is aan de wensen van de textielindustrie tegemoet te komen.

○ Minister mr. R. J. Nelissen (Econ. Zaken) reageerde op de uitlatingen van dr. Kroese met de mededeling, niet te kunnen ingaan op het verzoek om rentesubsidie. „Rente-Subsidie is een zeer vergaande vorm van steun. En als men in het buitenland met bepaalde maatregelen de textielindustrie steunt, dan nog moeten wij in Nederland zelf uitmaken wat we doen.”

DIVERSE PLAATSEN

CAFÉ-RESTAURANT

Het Wapen van Beckum

(Wed. Boenders)

Speciaal ingericht voor diners en partijen

(Gelegen aan de weg Hengelo-Haaksbergen)
Prima keuken - Ruime pakeergelegenheid

- Denekamp -

om zijn natuurschoon, zijn bezienswaardigheden, waaronder een natuurhistorisch museum, en zijn goede logies accommodatie, zeer bekend als

VACANTIEOORD

biedt tevens gunstige gelegenheid voor INDUSTRIEVESTIGING

Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking volkomen industrie-mind. Inl. bij het Gem.huis.

DENEKAMP..

Dan een bezoek aan het museum: „Natura Docet”. Of een wandeling op 't landgoed Singraven met watermolen en een rondleiding in het kasteel.
Inlicht: VVV, Grotestr. 15. Tel. 1205; bgg 1310.

Havezathe Het Everloo

Bekend om de pannenkoeken
VOLTHE
(bij Oldenzaal)
Tel. 05411 - 244

BOERENLEENBANK

Wegdam

Voor alle bankzaken, Voorschotten, Credieten en lopend rekeningverkeer.

Boerenleenbank De Lutte

MET KANTOREN TE DE LUTTE
OVERDINKEL, GLANERBRUG
Hoge rente voor al Uw ingelegde spaargelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

RAIFFEISENBANK

'Kedingen'
te

Goor en Diepenheim
voor al uw bankzaken

oldenzaal

**de zaak met meer
dan 150 toonkamers**

ERRES PHILIPS
TELEVISIE
Ben Lansink Oldenzaal
Grotestr. 20 Tel. 2981

ADVERTEREN IS ETALEREN

Door de eeuwen heen een meubelstuk, dat sfeer geeft in elk interieur. Permanente expositie in onze toonzalen van vele modellen Gelderse kussen- en rankenkasten

Smellink — Oldenzaal

KIP	KIP	KIP
regelt Uw schade	deukt Uw auto uit	sputt Uw auto
AUTOSPUITBEDR./UITDEUKINR. Esstraat 6 — Tel. 2251 — Oldenzaal		

GESCHENKBON

G. morselt p.

Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbond.

Blij met een geschenkbond

G. Morselt

Voor
een deskundig uitgewerkte

C.V.-installatie

E. HEIDEMANN & Zn

Boterstraat 13-15, tel. 2077
Eekboerstr. 71, tel. 2708; b.g.g. 2349

OLDENZAAL

Diverse plaatsen

COOP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht
ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

ADVERTEREN IS VERKOPEN

WAAROM NAAR:

Ootmarsum?

Karakteristiek stadje, rijk
aan folklore, bos en hei,
A.N.W.B. — oriënteertafel,
't hoogste punt van Twente.

Schitterende vergezichten
over Twente en Duitsland
NIEUW verwarmd openluchtzwembad!

Alle boeken over Twente
(ook streektaal-literatuur)

**Boekhandel t. Voorde
Delden**

fa. E. J. Lantink

LANGESTRAAT 21 - 23, DELDEN
RADIO - TELEVISIE - ELECTRO
TECH. INSTALLATIE - BUREAU
WASMACHINES - VERLICHTING

ADVERTEREN IS ETALEREN

**Tubbergen
met Vasse
en
Hezingen**

Rustige, bosrijke
omgeving

Eenvoudige en
gemoedelijke be-
volking

Lage pensioen-
prijzen en lage
tarieven.

Inlichtingen V.V.V. Tubbergen

VOOR **KLASSIEKE EN
STIJLMEUBELN**

[tevens eigen fabriek
naar eigen ontwerp]

fa Busscher & zn

Woninginrichters
Denekamp Tel (05413) 1226-1478

Tassen en Lederwaren

GROBBE

Brinkstraat 46 - Tel. 1456 - Denekamp

**Speciale
reparatie-afdeling
Antieke Uurwerken.**

TH. BUDDE

JUWELIER-ANTIQUAIR
OOTMARSUM
Marktstr. 10 — Tel. 05419/261

Samen sterk! - Koopt bij de
adverteerders van dit blad!

Autobus-
onderneming
Oldenzaal

Lijndiensten
Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn
Moderne touringcars
Uitgebreid reizenprogramma
In de zomermaanden elke dag tochten in Overijssel
en het Duitse grensgebied

KUNST

UITBEELDING VAN EEN KEN-PROCES

HENGELO — In het kader van de Contra-Prestatie heeft de Hengelose kunstenaar Bert Meynen een abstrakt kunstwerk gecreëerd dat deze maand een plaats kreeg in het plantsoen bij de Kon. Weefgoederenfabriek C. T. Stork & Co. NV (Delde-nerstraat hoek Geerdinksweg).

De kunstenaar deelde desgevraagd aan de journalist van een regionaal dagblad mee, dat het hier een *'niets-voorstellend werk'* betreft, hetgeen letterlijk en liefst met een 24-punts kop in de krant kwam. Alsof het inderdaad mogelijk zou zijn dat een-werkstuk-van-onze-handen helemaal niets voorstelt. Zelfs een onnadenkend krabbeltje op een bierviltje of op een stukje vloeipapier drukt toch op z'n minst nog 'gedachteloosheid uit of 'grenzeloze verveling'.

Ofschoon wij mensen ons voortbewegen op zeer uiteenlopende niveau's van ontwikkeling, voert het leven ons — via een vaste bedding — steeds weer naar aanlegplaatsen, waar we elkaar kunnen ontmoeten en herkennen. Zo zijn daar *'de pleisterplaatsen-der-kindsheid'* met 'n eigen ontdekkingsgebied. Andere werkelijkheden komen aan de orde in het leven van de jong-volwassene. En gesneden op mannenmaat, zijn het wederom nieuwe steigers waar wordt aangelegd en geëxploreerd.

'Kunst' spreekt altijd over de aankomst bij zo'n landingsplaats. Soms is het een stranding in de mist onder grote verwarring. Dan weer een perfecte manoeuvre, begunstigd door helder zicht. Het spel van het kind met de blokkendoos verschilt *'hemelsbreed'* van dat van de kunstenaar, die eveneens blokken opstapelt of rangschikt. 'Kindsheid' houdt zeer nadrukkelijk een verkenning van de buitenwereld in. Rijping-naar-volwassenheid daarentegen een ontdekkingstocht in de binnenwereld. Na de grondslagen te hebben onderzocht van de wereld die hem draagt, onderzoekt de mens de fundamenteën van de wereld die hij aanhangt.

...verbinding en synthese....

[Kunst-objekt van Bert Meynen, bestaande uit 16 rood-blauw gekleurde bollen van polyester, elk met een doorsnede van 1 meter.]

Het jongste werkstuk van Bert Meynen vertelt, dat zich een diepere werkelijkheid doet kennen, waarvan de veelzijdige aspecten zich slechts laten vatten in de hulzen van onze begrippen, die zich vervolgens laten verbinden tot een hogere eenheid.

Dat is geen profetische boodschap, maar de uitbeelding van een ken-proces. Toch is het ook een getuigenis, waarmee we kunnen instemmen. Want in klare taal heeft de kunstenaar ons middels zijn werkstuk toegeroepen: *'Zie, dit heb ik waargenomen op de aanlegplaats, waar ik ZON-dag jongstleden aanbelandde.'* En wij herkenden de plek als-ook het panorama. En dachten terug aan de dag, waarop ook wij daar hebben gekampeerd. En de dingen zagen in een nieuw licht.

(Gk)

almelo

Bondsspaarbank Nutsspaarbank

voor al uw BANKZAKEN

Kantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Borne

Veur MEUBELS en allens, wat
er zo biejkomp kieken, naor:

TOON a.d. **Tuinstraat**

Tel. 3880

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

Grotestr. 79, ALMELO

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

FOTO ROOS SINDS
1905

foto-service

Bornsestraat 26, Tel. 2563

■ VEEVOEDER
■ KUNSTMEST EN
■ LANDBOUW-
[BENODIGDHEDEN
in de beste kwaliteiten !!!

Door grote
omzet **A.B.T.B.**
lage prijzen bij **ALMELO**

Hotel Haarhuis Zenderen

In 't herte van Twente

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 - ALMELO

drogisterij - parfumerie
PRÜMERS

Bornsestraat 72 - Tel. 5650

Het huis voor geschenken

Coöperatie
De Landbouwcoöperatie

is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering
van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

COÖP. LANDBOUWERS-
BANK EN HANDELSVER.

In vroger dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer völ later
'n zeuensproonk. Rechtervoort foxtrot,
wals en cha cha cha in niemoodse
daansscholen:

Wim POLMAN

Ootmarsumsestraat 26 - Tel. 4880

CHEMISCH REINIGEN

In één dag klaar

Beter · Vluggere · Goedkoper

Tempo Rohofstraat 2
Telef. 14354

(FILIAAL: Wed. Veldhuis, Ootm.str. 276)

wij zijn gespecialiseerd in alle
voorkomende drukwerken zoals

- familiedrukwerk
- periodieken
- blocs enz.

DRUKKERIJ

landhuis

Met onze mengvoeders altijd de
hoogste productie. Kunstmeststof-
fen; keuze uit vele soorten. Ruim
gesorteerd in vaste brandstoffen.
Bij ons is het rustig en voordelig
tanken voor brommers, auto's en
tractoren.

C.A. & V.V. BORNERBROEK

- DIV. PLAATSEN -

„de kop'ren smorre”

Twents eithoes in Maarkel

an de grote weg van Hengel naor Deamter
[Twentse specialiteiten]

RAIFFEISENBANK

DELLEN

Alle Bankzaken

SPOORSTRAAT 9 - TEL. 05407-1437

Wie helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MAARKEL**
met wiede omgeving

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoeders

Ruwvoeders

Brandstoffen

DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEEM

RUIMTEVERWARMING

OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

ADVERTEREN IS ETALEREN

**Coop. „De Landbouw” W.A.
GOOR**

Het adres voor:

Mengvoeders onder C.L.O.-
controle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.

BOERENLEENBANK

Weerselo

Verzorgt el uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

UIT STAD EN STREEK

NIET ZWEMMEN OP ZONDAG

RIJSSEN — Op zondag 7 juni heeft een grote groep jonge mensen zich toegang verschaft tot het zwembad 'de Koerbelt' te Rijssen uit protest tegen de zondagssluiting. Zij namen een verfrissend bad. Op zondag 28 juni vond 'n soortgelijke actie plaats. Een voorstel van het PvdA-lid W. Jansen tot opening van het Rijssense zwembad 'de Koerbelt' op zondagen, werd 30 juni met elf stemmen tegen en vijf vóór afgewezen. De gehele SGP-fractie, alsmede de vertegenwoordigers van de CHU en AR stemden tegen het voorstel. [De heer G. Bruggink (CHU) was niet aanwezig.]

„De zondag is een rustdag”, zei de heer J. H. Wolterink (SGP). „De vrijheid van de mens dient zich te onderwerpen aan Gods woord.” Spreker veronderstelde, dat de meeste 'zwembad-krakers' buiten Rijssen wonen ofwel het Rooms Katholieke geloof aanhangen.

WONINGBOUW IN TWENTE STEEKT GUNSTIG AF

ENSCHDEDE — Om de kritiek te weerleggen op het achterblijven van de woningbouw in dit gewest, gaf minister ir. W. F. Schut op 17 juni — bij het starten van de bouw *Woonwijk 'Park Stokhorst'* — enige cijfers over de huidige situatie.

Tussen 1 januari 1945 en 1 januari 1970 is de woningvoorraad in Overijssel toegenomen met 85 procent, de bevolking evenwel met 47,1 procent. De woningvoorraad, aldus minister Schut, groeide daarmee bijna tweemaal (1,8) zo snel als de bevolking. De provincie loopt daarmee als geheel in de pas met de landelijke cijfers (bevolkingsgroei 40 procent, groei woningvoorraad bijna 70 procent). De Twentse stedenband-situatie is nog weer gunstiger. Sedert 1947 is in de Stedenband de bevolking met 43,4 procent toegenomen. In die periode nam de woningvoorraad met 89 procent toe, dat wil zeggen dat in de Stedenband de groei van de woningvoorraad ruim het dubbele (2.05) bedroeg van de bevolkingsgroei. De verliezers waren de drie randstadprovincies, waar de groei 1,5 bedroeg. Zo het tot nu toe met de woningbouw is gegaan, heeft Twente niet te klagen gehad, aldus de bewindsman.

RESTAURATIE OELER WATERMOLEN

HENGELLO — Naar een plan van ir. D. Hulshoff uit Den Haag is de restauratie ter hand genomen van de Oeler watermolen. Het werk, dat wordt uitgevoerd door de firma Huitink & Van Lith uit Winterswijk, vordert zeer bevredigend.

'TWENTERAAD' EN 'REGIONAAL BESTUUR'

HENGELLO — Het merendeel van de dagelijkse besturen van de Twentse gemeenten ziet de Twenteraad als aanzet voor een regionaal bestuur met — in de toekomst — eigen bevoegdheden. Dat is de indruk van het bestuur van de Twenteraad, dat met alle colleges van b. en w. van Twente over dit onderwerp een gesprek heeft gehad.

VORMINGSINSTITUUT VOOR WERKNEMERS

HENGELLO — De twee vormingsinstituten voor werknemers in het Hengelose bedrijfsleven ('Kath. Vorm. Centrum' en 'Vormingsinst. De Waagh') zullen ingaande 1 juli fuseren. Gezamenlijk zal men het dagwerk ter hand nemen voor jongeren van 15 tot 18 jaar, het avondvormingswerk voor zgn. jong-volwassenen in de leeftijdsgroep 18 tot 25 jaar terwijl men op experimentele schaal ook vormingswerk voor volwassenen kent. Het nieuwe centrum heeft tot doel, met de deelnemers de maatschappij te verkennen en te zoeken naar ruimte voor ontwikkeling van vrijheid en verantwoordelijkheid, vanuit de gemeenschappelijke achtergrond van al de deelnemers, teweten het bedrijfsleven. De cursussen van beide fuserende vormingscentra starten in september en worden gegeven in het vrml. r.k.-centrum aan de Paul Krugerstraat, in de Leusveenschool aan de Oldenz.straat en in de nieuwbouw aan de Gerststraat.

SCHAAPSKUDDE

HAARLE — Nadat ruim twee jaar geleden de schaapskudde van de stichting 'De Koningsbelten' wegens geldgebrek van de hand moest worden gedaan, heeft het bestuur van de stichting thans besloten een nieuwe kudde te formeren van 150 tot 200 dieren. De eerste tien schapen lopen al op het landgoed 'de Koningsbelten' bij Nijverdal.

OPGAANDE LIJN IN DE TWENTSE TEXTIEL

ENSCHDEDE — De reorganisatie bij Blydenstein-Willink heeft de dalende lijn van 1969 omgebogen. Het verlies van 1969 is in het eerste kwartaal van 1970 reeds grotendeels weggewerkt. De liquiditeitspositie van de onderneming is aanmerkelijk verbeterd, aldus een persbericht n.a.v. het jaarverslag. Het aantrekken van produktie-personeel is nog steeds moeilijk, vooral voor de fabrieken in Enschede en Lonneker.

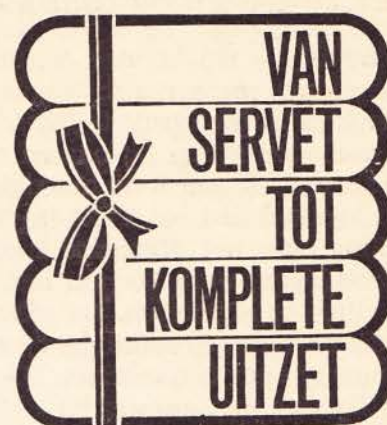
ALMELO — Het concern N.V. Stoomspinnerij 'Twenthe' is sterk in opgaande lijn. Het resultaat over 1969 is aanzienlijk verbeterd. Het bedrijf staat open voor samenwerking, indien een fusie de positie kan versterken en het rendement verbeteren.

GENTLEROY VOOR VRIJETIJD- KLEDING

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HEK N.V. ENSCHEDE.

JORZOLINO

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
JORDAAN-TER WEENE N.V. HAAKSBERGEN

ERICA-SERVICE

Doe het zelf en maak van uw tuin een LUSTHOF. Kosteloos maakt ERICA voor U een grondplan. Vraagt inlichtingen.

VéGé

voor ^U_W levensmiddelen
guller met zegels... guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds
10 0/0 kort. in geldzegels

Voor al uw
elektrische installaties
op elk gebied

**N.V. Electro
Techn. Bureau**
v/h Sterckel

KOEKOEKSWEG 49, HENGELO

Uw adres voor

*Technische boeken
Technische tijdschriften
Tekeningenmaterialen
Studiebehoeftigheden*

**Stamboekhandel NV
Adolfs & Pennink**

HAAKSBERGERSTR. 22 TEL. (05420) 18747/19206
ENSCHADE - TWENTE

de enige technische boekhandel in Oost-Nederland

Voor de Technische Hogeschool Twente, alle andere technische scholen en opleidingen, en voor het bedrijfsleven.

Door onze specialisatie kunnen wij alle uitrustingen voor de technische studie direct uit voorraad leveren.

N.V. Aanneming-Mij. vh.

H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

ADVERTEREN IS ETALEREN

Cöop. Aan- en Verkoopvereniging

Deurningen

Tel. 05402-201

Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, Zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen

Alle veevoerders onder CLO-contrôle